

VILNIAUS APSKRITIES
ADOMO MICKEVIČIAUS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

VADOVAS PO BIBLIOTEKĄ

Šis vadovas skirtas visiems, kurie domisi Biblioteka ir jos pastatu.

ĮŽANGA

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka, įkurta 1950 m. rugsėjo mėnesį, kaip Vilniaus sritinė biblioteka, savo pirmuosius metus pradėjo nedideliame 20 kvadratinių metrų kambaryje, dabartinėje Rašytojų gatvėje. Čia buvo pradėta formuoti bibliotekos struktūra, spalio gauti pirmieji bibliotekos fondo dokumentai. 1951 m. pavasarį biblioteka persikėlė į Vilniaus senamiestį, Trakų gatvės 10 numeriu pažymėtą pastatą, gegužės mėnesį pradėjo aptarnauti skaitytojus. Į šiuo metu bibliotekai priklausančią pastato dalį Trakų gatvės 12 Bibliotekos Vaikų skyrius persikėlė tik 1975 metais. Pastate kartu su biblioteka daugiau kaip tris dešimtmečius turėjo sugyventi įvairios įstaigos ir gyventojai.

Pagrindinis pastatas U formos, 3 aukštų su rūsiomis ir pastoge. Įvažiavimas į kiemą iš Trakų gatvės. Gatvės ir kiemo pastatai supa uždarą kiemą. Viso pastato plotas beveik 6 tūkstančiai kvadratinių metrų.

TRAKŲ GATVĖ

Trakų gatvė – viena iš seniausių Vilniaus gatvių, susiformavusi XIV a., vedusi link Vilniaus miesto sienos Trakų vartų, niekada nekeitusi pavadinimo, kartais buvo vadinama Senatorių gatve, nes būtent čia buvo įsikūrę ar turėjo savo turtą žymūs Lietuvos didikai – Oginskiai, Radvilos, Tiškevičiai, Sulistrovskiai, Umiastovskiai, Karpiai ir daugelis kitų. Ši gatvė buvo viena pirmųjų išgrįsta akmenimis, jau XVI a. į šioje gatvėje stovinčius namus mediniais vamzdžiais tekėjo Vingrių šaltinių vanduo. Didelę reikšmę gatvės vystymuisi turėjo čia įsikūrę pranciškonų vienuoliai. Jiems kadaise priklausė nemažas žemės sklypas tarp Lydos, Kėdainių ir Trakų gatvės. Vienuolynas turėjo savo jurisdikciją ir buvo lyg miestas mieste. Trakų gatvėje XIV a. viduryje stovėjo mūrinė bažnytelė. Pranciškonų vienuolynas garsėjo kaip savotiškas intelektualinis centras, čia buvo mokykla, spaustuvė, biblioteka, vienuoliai net rengė disputus, į kuriuos kvietė miestelėnus. Be to, pranciškonų vienuolynas buvo ir daugelio Trakų gatvėje stovėjusių pastatų gelbėtojas: kai savininkai nebeįstengdavo išlaikyti pastato, jį įsigydavo pranciškonai. Gatvė, kaip ir visas Vilnius, ne kartą buvo smarkiai niokotas gaisrų – 1655 m., 1748 m., 1749 m. Po gaisrų pastatai būdavo atstatomi, jau pakeitę tūrius, išvaizdą, priklausomybę. Keitėsi ne tik savininkai, keitėsi gatvės kryptis ir net numeracija. Taip įvyko po Antrojo pasaulinio karo, kai buvę neporiniai (1,3,5 ...) tapo poriniais – 2,4,6, o skaičiavimas prasidėjo nuo Pylimo gatvės. XIX a. šiame kvartale buvo dideli žaliuojantys plotai, tačiau dabartinėje Trakų gatvėje žalumos telikę Pranciškonų vienuolyno teritorijoje. Gaisrai, Antrojo pasaulinio karo metai ir po jo atėjusi griovimo banga neatpažįstamai pakeitė Trakų gatvę. Kai kurių buvusių puikių pastatų, kaip pvz., Trakų g. 16 – buvę Karpių rūmai, XIX a. tam tikru laikotarpiu priklausę ir Tiškevičiams, o taip pat Trakų g. 13 numeriu pažymėtas pastatas nebuvo pagailėta ir jie buvo arba visai nugriauti (Trakų g. 16) arba atstatytas tik gatvės fasadas (Trakų g. 13).

PASTATO ISTORIJA (TRAKŲ G. 10)

Pastatas patenka į Vilniaus miesto istorinės dalies – Senamiesčio teritoriją. Tai – Senamiesčio 28 kvartalas, 394 posesija (valda).

Pirmosios žinios apie šį pastatą ar jo vietoje anksčiau stovėjusius pastatus pasiekia mus iš XVII a. Pastatų, kuriuose įsikūrusi biblioteka – tiek Trakų g. 10, tiek 12 – istorija yra labai paini. Savininkai ir gyventojai dažnai keitėsi, ne apie visus išlikę tikslūs duomenys. Todėl pateiksime žinomus, šaltiniais paremtus faktus. 1609 m. Oginskių archyve esantis dokumentas patvirtina, jog pastatą pirko Hregorovičiai, kuriems priklausė šalia esanti valda. 1636 metų Vilniaus miesto namų ir jų savininkų sąrašė pateikiami duomenys, kad 394 valdos pastatai (ar jų dalys) priklausė keturiems savininkams: Smolensko kaštelionui Aleksandrui Masalskiui, Žemaičių kaštelionui Jonui Alfonsui Lackiui, Vilniaus burmistrui Simonui Balandžiui bei Vilniaus burmistrui Aleksandrui Paškevičiui (Paknys). Būtent šis namas 1661 m. priklausė LDK raštininkui Kiprijonui Pauliui Bžostovskiui. Pastatas nukentėjo nuo Vilniaus gaisrų 1655 m. ir 1748 m. Kartas nuo karto pastatas atitekdavo pranciškonams (žinoma, kad jiems priklausė 1743 ir 1763 m.). 1779 m. jį įsigijo Lietuvos kariuomenės generolas Jeronimas Zenkovičius, 1790 m. šis pastatas jau vadinamas rūmais. Tikėtina, jog XVIII a. antroje pusėje ir buvo suformuota valda – pats pastatas padidintas iki trijų aukštų, gale kiemo pastatytos arklidės. 1791 m. Jeronimas Zenkovičius pastatą perduoda savo broliui Vilniaus kapitulos kanauninkui Ignacui Zenkovičiui, šiam mirus, rūmai atiteko Lenkijos kariuomenės pulkininkui Janui Zenkovičiui (pagal kai kuriuos šaltinius, ir Petruį Zenkovičiui).

PASTATO ISTORIJA (TRAKŲ G. 10)

Rūmai, kuriuose buvo 20 didelių ir 12 mažų kambarių buvo nuomojami. Žinoma, kad juose gyveno LDK kancleris Aleksandras Mykolas Sapiega su žmona, stiklius S. Griunvaldas, kalvis F. Hama, dailidė G. Krygeris, račius J. Vegneris. XIX a. pirmoje pusėje pastatą įsigijo dvarininkė Vilgocka, po jos mirties paveldėjo net keli giminaičiai. 1863 m. rūmus įsigijo Sofija Tiškevičienė (Sofija Horvataitė). Kaip teigia Tiškevičių tyrinėtojas Julius Kanarskas, pastatas tapo pagrindine jaunavedžių rezidencija Vilniuje. Pastatas Tiškevičių šeimai priklausė iki 1923 m., kai buvo parduotas Vilniaus prekybos bankui. Būtent Tiškevičių valdymo metu rūmuose pilnai buvo suformuotas iki šiol išlikęs interjeras (sienų tapyba, lipdyba, krosnys).

Bankas valdė pastatą iki 1940 m. Tuo metu jame buvo įsikūrę daug įvairių organizacijų ir įstaigų. Antrojo pasaulinio karo metais pastatas nenukentėjo. Po karo jame buvo įsikūrusios kontoros, artelės, Vilniaus vaikų biblioteka Nr. 10, Antroji viešoji biblioteka. 1951 m. gegužės mėnesį pradėjo veikti Vilniaus Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka. Prasadėjo naujas etapas – pastato ir bibliotekos draugystė. Iš tiesų, tai buvo ilgas kelias – pamažu buvo iškeliamos įstaigos, gyventojai, daromi kosmetiniai remontai, rengiami pastato tvarkymo planai. Tik 1976 m. įvestas centrinis šildymas, paskutiniai gyventojai išsikraustė 1988 metų rugpjūtį.

1971 m. buvo parengtas pirmasis bibliotekos išplėtimo planas, paskui buvo antras ir trečias, bet jie net nebuvo pradėti realizuoti. 1988 m. pradėti darbai sunaikino dalį vertingų pastato savybių, todėl buvo sustabdyti ir dalies pastato rekonstravimas baigtas pagal naują planą. 2003 metais atstatyta ir pritaikyta bibliotekos administracijai šiaurinė pastato dalis (čia kažkada buvo arklidės ir karietinė). Iš pastato buvo likusi tik ugniasienė. 2003 m. pastatas įtrauktas į Lietuvos Kultūros vertybių registrą kaip Sofijos ir Juozapo Tiškevičių rūmai. Iki to laiko apie šį pastatą rašę tyrinėtojai vadino pastatą Zenkovičių rūmais (V. Drėma), Zenkovičių – Tiškevičių rūmais (V. Čaplinskas), Bžostovskių rūmais. 2006 m. prasidėję rekonstravimo ir restauravimo darbai baigti tik 2019 m.

BIBLIOTEKOS ISTORIJA

1950 m. Lietuvoje įvyko administracinis teritorinis pertvarkymas ir buvo įkurtos keturios sritys – Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Vilniaus. Vilniaus sritis apėmė rytinę Lietuvos dalį. Tais pačiais metais buvo įkurtos ir keturios sritinės bibliotekos. Pagrindiniai jų uždaviniai buvo: kaupti fondą, aptarnauti gyventojus literatūra ir bibliografinė informacija, dalyvauti srities „statyboje“, dalyvauti moksliniame darbe, vystyti bibliotekininkystės mokslą (propaganda ir ideologiniai aspektai tuo metu buvo savaimė suprantami).

Pirmasis bibliotekos direktorius Leonas Vildžiūnas yra laikomas formaliai paskirtu. Pirmasis neformalus direktorius Petras Ciunis (1898-1971) bibliotekai vadovavo nuo 1950 m. iki 1964 m. Vėliau bibliotekai vadovavo: Algis Lingė, Vytautas Rimša, Liuda Pagirienė, Alvyda Skuodytė, Petras Zurlys. Šiuo metu bibliotekai vadovauja Emilija Banionytė.

Pradžią nebuvo lengva – profesionalių bibliotekininkų beveik nebuvo, iš pradžių bibliotekoje bibliotekinį išsilavinimą turėjo vienintelė direktoriaus pavaduotoja Lija Kisina, o biblioteka turėjo ne tik pati organizuoti praktinį bibliotekinį darbą, bet ir vesti teorinius užsiėmimus srities bibliotekininkams. Laikui einant, biblioteką papildė Vilniaus kultūros mokyklos bei Vilniaus universiteto auklėtiniai, baigę bibliotekininkystės ir bibliografijos studijas.

BIBLIOTEKOS ISTORIJA

1953 metais panaikinus sritis, biblioteka tapo Vilniaus miesto viešąja biblioteka, tačiau funkcijos išliko tos pačios. Vėliau žodis „viešoji“ išbraukiamas.

1955 m. poeto romantiko Adomo Mickevičiaus šimtųjų mirties metinių proga bibliotekai suteiktas poeto vardas. Nuo to laiko biblioteka vykdo Mickevičianos veiklas.

Biblioteka ir jos skaitytojai gyveno nuolatinių remontų sąlygomis, tačiau buvo ir yra mėgstama Vilniaus gyventojų ir atvykusių mokyti į Vilnių studentų. Tai lėmė ne tik puiki vieta Senamiestyje, bet ir bibliotekos administracijos bei darbuotojų pastangos komplektuoti aktualius leidinius, atviri fondai bei galimybė skolintis į namus reikalingas knygas, o taip pat puošti bibliotekos interjerą meno kūriniais.

XX a. devintame dešimtmecio pabaigoje Biblioteka atsirado įvykių sukuryje. 1987 m. gesinant gaisrą kaimyniniame pastate buvo užpiltas Bibliotekos meno fondas; 1988 m., pradėjus ruošti bibliotekos rekonstrukcijos projektą kilo didelis protestų banga dėl senamiesčio naikinimo, situacija buvo ištaisyta, pakeitus projekto autorių ir pakoregavus patį projektą. Tuo metu bibliotekos fondai buvo iškraustyti ir iš Panerių koplyčios, kurioje daugiau kaip dešimt metų buvo laikoma periodika. Be to, tais pačiais metais Biblioteka vos netapo Tautų draugystės biblioteka, kurioje galėjo nelikti vietos knygoms ir kitiems leidiniams lietuvių kalba.

BIBLIOTEKOS ISTORIJA

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas 1990 m. į bibliotekas atnešė laisvės vėjus, keitėsi požiūris į fondų turinį, bibliotekos misiją. Biblioteka pradėjo gauti privalomąjį spaudos egzempliorių, planavo gražią būtį, bet prasidėjusi SSSR blokada pristabdė visos Lietuvos ūkio plėtrą, biblioteka netruko tai pajusti.

1995 m. biblioteka reorganizuota į apskrities biblioteką.

Kaip besikeitė bibliotekos pavadinimas, kokiame pavaldume ji buvo, pagrindiniai tikslai išliko tie patys: prisidėti prie informacinės ir žinių visuomenės plėtros, puoselėti demokratijos, minties laisvės, kaupti, išsaugoti ir sudaryti galimybes pažinti kultūros paveldą, koordinuoti nustatytoje teritorijoje (Vilniaus ir Alytaus apskrityse) veikiančių viešųjų ir mokyklų bibliotekų plėtrą.

RŪSIAI

Po bibliotekos pastatu esantys rūšiai, prikelti naujam gyvenimui XXI amžiuje, skaičiuoja nuo 600 iki 100 metų. Jais galima keliauti nuo Trakų gatvės iki pat administracijos pastato, esančio bibliotekos kiemo gale. Rūšiai ir jų paskirtis bei vaizdas kito per amžius. Seniausi kultūriniai sluoksniai rūšiuose tyrinėtojų rasti po rytiniu bibliotekos korpusu iš XIV a. pabaigos – XV a. pradžios. Archeologai aptiko apskritą duobę, tikėtina, kad tai ūkinė (šiukšlių) duobė, kuri patvirtina faktą, kad šioje vietoje buvo gyvenama. Atliekant archeologinius tyrinėjimus taip pat buvo rasta keramikos duženų (koklių fragmentai, puodo fragmentai, stiklinio butelio fragmentai, prekybinė plomba, 16 cm puodas). Tad pastato rūšiai mena gotikinį Vilnių. Vienoje iš rūšių vietų rastos ir eksponuojamos gotikinio namo liekanos – jų sienų mūras datuojamas ne anksčiau kaip XV amžiumi, o išlikusios nišos – tai medinių pirmo aukšto grindų sijų įtvirtinimo mūre vietos. Vėliau perdengimo atsisakyta ir virš liko XVI a. skliautas. Unikalus reliktas – tai laiptai medinėmis pakopomis, dabar vedantys į niekur, mat buvo naudojami iki 18 a. pabaigoje įvykusios pastato rekonstrukcijos, o vėliau prarado paskirtį. Pastato rūšiuose susieina skirtingi amžiai - piliastrai, remiantys viršuje esančią įvažiavimo į kiemą arką, datuojami XVIII amžiaus pabaiga, kai pastatas buvo rekonstruotas į rūmus. O šalia galima pamatyti rūšio grindyse buvusį lataką vandeniui nutekėti, kuris eksponuojamas po stiklu – jis ankstesnis nei 18 amžiaus. Čia pat - jau XX amžiaus palikimas – tarpukarį menantis ir iki šiol veikiantis nuotekų vamzdis.

INFORMACIJA

Įėję per pagrindinį bibliotekos įėjimą iš Trakų gatvės atsiduriate bibliotekos vestibulyje. Į šias patalpas pirmiausia patenka bibliotekos skaitytojai, čia renkasi ekskursijų dalyviai, bibliotekos renginių mėgėjai. Tik įėjus pro duris po kojomis driekiasi puikiai išsilaikęs XX a. pradžios ornamentas. Tai – Vilniuje pagamintos spalvoto mozaikinio betono plytelės. Naugarduko gatvėje, 21 numeriu pažymėtame name (pastatas neišlikęs) veikė J. Kubickio ir J. Michnevičiaus betono fabrikas, gaminęs betoninius ir mozaikinius gaminius: laiptus, palanges, grindis ir net šaligatvio plyteles. Šių gaminių Vilniaus namuose yra išlikę nemažai, vietinė produkcija pasirodė esanti ilgaamžė, o ir pakankamai graži, kad puoštų rūmų įėjimą.

Bibliotekos vestibulyje įkurta bibliotekos skaitytojų registracija, čia galima sužinoti apie bibliotekos paslaugas, sumokėti už jas, pasitikslinti, ar reikalingi leidiniai yra bibliotekos fonde. Taip pat stovi knygų mainų lentynos, lankytojai gali atnešti jiems jau neaktualias knygas, mainais pasiimti kitų atneštas. Taip pat galima rasti informaciją apie Vilnių lietuvių bei užsienio kalbomis.

Yra rūbinė ir savitarnos spintelės, tik įėjus į bibliotekos tambūrą galima grąžinti bibliotekos leidinius visą parą.

PAGRINDINĖ LAIPTINĖ

Vestibiulis pereina į laiptinę, kurioje be patogių mozaikinio betono laiptų, yra ir ilgai bibliotekoje lauktas liftas. Tai viena iš sėkmės istorijų paveldo pastate. Įmanoma ji tapo dėl to, kad laiptinė pakankamai plati ir dalį laiptų galima buvo tiesiog perkelti. Rankos mielai „čiuožia“ restauruotais porankiais, o laiptus puošia restauruoti metaliniai ažūriniai turėklai su augalinio motyvo puošyba. Laiptinėje esančioje nišoje – skulptoriaus Romualdo Kvinto (1953-2018) skulptūra „Adomas Mickevičius“ (sukurta 1987 m.).

ANTRASIS AUKŠTAS

ŠANCHAJAUS KOLEKCIJA

Nerestauruotose patalpose pereinamoje salėje įkurta Šanchajaus kolekcija. Tai – Bibliotekos tarptautinio bendradarbiavimo su Šanchajaus miesto biblioteka rezultatas. Sutartis tarp bibliotekų buvo pasirašyta 2011 metais, kai tų metų rudenį buvo atvežtos pirmosios dovanos - knygos iš Kinijos (apie 400 leidinių). Nuo to laiko biblioteka kiekvienais metais papildo šią kolekciją leidiniais, kuriuos dovanoja Šanchajaus miesto biblioteka. Leidiniai – kinų, anglų ir kitomis užsienio kalbomis, temos – visos žinijos sritys ir grožinė literatūra. Didžioji leidinių dalis skolinama į namus. Neskolinamos pažymėtos raudona lipde.

PERIODIKOS SKAITYKLA

Užsukę už kampo, eidami per arkomis puoštą koridorių pasiekiate periodikos skaityklą. Skaitykloje galime paskaityti atvirose fonduose esančius laikraščius ir žurnalus (paskutinių trejų metų), šios dienos laikraščius. Be to, skaitytojams užsakius knygas ir kitus leidinius iš uždaryjū bibliotekos fondų, bibliotekininkai juos atneša skaityti šioje patalpoje. Čia užsakoma senesnių metų periodika, reti, seni leidiniai iš Bibliotekos atminties kolekcijų (Mickevičianos, Regioninio fondo, Retų leidinių fondo bei Senosios periodikos fondo). Šie leidiniai į namus neskolinami.

PARODŲ SALĖ

Patalpa dekoruota elegantiškais lipdiniais, o langų angokraščiuose atidengta skirtingo laikotarpio sieninė tapyba.

Parodų salėje kiekvieną mėnesį galima susipažinti su meno parodomis. Iš šios salės per dvivėres medines duris, puoštas gėlyčių dekoru, patenkame į Didžiąją salę.

DIDŽIOJI SALĖ

Tai viena iš įspūdingiausių patalpų bibliotekoje. Ši salė išsaugojo savo dekorą per Antrąjį pasaulinį karą ir tarybinį laikotarpį. Yra žinių, kad dar 1940 m. šioje patalpoje buvo įsikūrusi Vilniaus valstybinė biblioteka Nr. 2. O 1951 metais būtent į šią salę buvo įkelti net trys bibliotekos skyriai. Ilgą laiką šioje patalpoje buvo bibliotekos skaitykla. Dabar šioje salėje vyksta koncertai, konferencijos ir kitokie renginiai. Salėje puiki akustika, įranga pritaikyta įvairaus stiliaus kultūros renginiams.

Salėje išliko XIX a. pab. – XX a. pr. istorizmo stiliaus puošyba. Tiek sienos, tiek krosnių karūnos dekoruotos augaliniais bei medžioklės motyvais. Sienos ir lubos taip pat dekoruotos meniškais lipdiniais. Restauratoriai pasirūpino, kad lankytojai pamatytų ir salėje rastą, atkurtą ir išsaugotą XVIII–XX a. sieninę tapybą. Langų angokraščiuose išsaugota XVIII – XIX a. pab. polichromija, o netoli scenos – XX a. pradžios sienos piešinio detalė. 1985 m. iš abiejų veidrodžio pusių, o taip dar vienoje skaityklos sienos nišoje buvo pakabintas specialiai šiai salei Romo Dalinkevičiaus sukurtas triptikas „Naugardo praeitis“.

DIDŽIOJI SALĖ

Salė ši patalpa tapo ne iš karto – kažkada buvusios pertvaros dalino salę į dvi ar tris patalpas (kambarius), tai patvirtina ir išlikusios trys krosnys. Rūmuose, kur buvo nuomojami įvairaus dydžio butai, šitokia pertvarka greičiausia įvyko po 1923 metų, kai grafai Tiškevičiai pardavė pastatą Vilniaus bankui, o pastate pradėjo kurtis įvairios organizacijos. Iki to laiko tai buvo anfiladinio tipo butai (pereinami kambariai). Salę puošęs ir neatskiriama detale buvęs veidrodis skilo pačioje rekonstravimo pradžioje, tad buvo nuspręsta jį pakeistas nauju.

INFOTEKA

Išėję iš salės, pasukę į dešinę atsiduriame bibliotekos Infotekoje. Šioje patalpoje išlikusi viena gražiausių krosnių bibliotekoje. Balta istorizmo stiliaus krosnis su raiteliu ir žirgais karūnoje bei klasikiniiais piliastrais šonuose akis traukia ir visai kito stiliaus detale – bydermejerio stiliui būdingu biusto medalionu. Jame pavaizduota moteris su skrybėlaite.

Lankytojams šioje patalpoje suteikta galimybė naudotis nemokama viešo interneto prieiga, gauti konsultacijas iš bibliotekininko, patalpoje išdėstytas informacinių bei kompiuterijos leidinių fondas, o taip pat eksponuojami leidiniai, supažindinantys su Lietuva, Vilniumi, gyvenimu mūsų šalyje, kalba, kultūra ir kt.

POILSIO PATALPA

Nedidelė pereinama patalpa, kurioje galima pasinaudoti bibliotekos kopijavimo aparatu ar susipažinti su eksponuojamomis parodomis, turi trejas duris, kurių vienos atrodo lyg durys į niekur. Patalpoje taip pat demonstruojama išlikusi polichromija. Ji net trijų skirtingų laikotarpių, o restauruojant palikti ir dar vėlesnio laikotarpio lipdiniai. Tad mažoje patalpoje puikiai matyti, kaip keitėsi gyventojų skonis. Pats seniausias sluoksnis – su žydrais kaspinėliais, siekiantis XVIII amžių, vėlesnis – rausvos spalvos, pats paskutinis – juodos spalvos frizas su rudais vynuogių lapais. Patalpoje taip pat išlikusi XIX a. pab. krosnis.

II AUKŠTO HOLAS

Įėję į antrojo aukšto holą, galime pasijusti lyg nerinių karalystėje. Visos lubos ir sienos papuoštos baltais lipdiniais. Jie šioje patalpoje greičiausia atsirado XX a. pr., kai Juozapas Tiškevičius inicijavo pastato remontą. Pakėlus akis tampa aišku, kad prieš tai patalpų išplanavimas buvo kitoks, nes lubų polichromija „suskaldyta“ sienų. Pastatas keitėsi kaip gyvas organizmas. Šioje patalpoje išlikusios dvi XVIII a. piešinio su žydrais kaspinėliais juostos, o taip pat XIX a. pirmosios pusės tapyto panelio (sienos apatinės dalies) fragmentas. Ovalūs dekoro elementai su veidrodžiais paprastai būdavo skirti iliuziniam kambario didinimui ir buvo gana populiarūs įvairiuose rūmuose. Baltų koklių krosnis (XX a. pr.) pastato rekonstravimo metu buvo dalinai išrinkta, pakeisti neautentiški, o taip pat sueižėję ir defektuoti kokliai.

ISTORIJS IR KRAŠTOTYROS ERDVĖ

Iš vestibulio pasukę į šiaurinę pastato pusę patenkame į Istorijos ir kraštotyros erdvę. Joje išdėstytas bibliotekos istorijos atviras fondas, iš kurio skaitytojai gali skolintis leidinius į namus arba skaityti bibliotekos erdvėse. Neskolinami į namus leidiniai pažymėti raudonomis lipdėmis. Patalpos gilumoje išdėstytas ir Regioninis fondas. Šiame fonde saugomi leidiniai, susiję su Vilniaus regiono (Vilniaus ir Alytaus apskritimis) rašytinio kraštotyros paveldo išsaugojimu ir jo prieiga visuomenei. Leidiniai į namus neskolinami, juos galima skaityti ten, kur patogu. Dalis šio fondo yra saugoma Bibliotekos saugykloje, juos galima užsisakyti ir studijuoti Periodikos skaitykloje.

Pakėlę akis matome švelniais atspalviais dekoruotas lubas – tai konservuota lubų polichromija. Dabar šioje patalpoje esanti krosnis švyti baltais kokliais, tačiau restauratoriai ją rado nudažytą geltonais aliejiniiais dažais, krosnis buvo demontuota ir perstatyta, o kitoje jos pusėje esanti krosnies sienelė buvo perkelta ir sumontuota čia iš trečiojo aukšto. Patalpą puošia Aušros Lazauskienės popieriaus marmuravimo pavyzdys „Dalelė istorijos su Jumis“. O mažoje nišoje rymo bibliotekos bičiulio medžio drožėjo Vytauto Šibailos (1954-2016) „Rūpintojėlis“.

RETŲ LEIDINIŲ SKAITYKLA

Retų leidinių skaitykla išsiskiria iš visų antrojo aukšto patalpų visai kitu dekoro koloritu. Tačiau tamsios šios patalpos spalvos nekelia slogaus įspūdžio, o patalpa atrodo elegantiška. Salė išskirtinė savo kesono imitacijos lubomis. Ant sienos ir virš dvivėrių gėlytėmis dekoruotų durų palikti ankstesnio, XIX a. sienų tapybos fragmentai. Lubos prieš restauravimą buvo itin blogos būklės – ilgą laiką buvo paremtos specialiomis atramomis, kad neįgriūtų. Salėje eksponuojamas Albino Petro Purlio paveikslas „Važis“.

Skaitykloje eksponuojama Retų leidinių fondo dalis. Bibliotekos lankytojai gali susipažinti su autografuotomis knygomis, senosios periodikos ekspozicija. Studijuoti šiuos leidinius, kaip ir kitus šio fondo dokumentus, kurie saugomi saugykloje, galima Periodikos skaitykloje antrame aukšte.

ANTROJI LAIPTINĖ

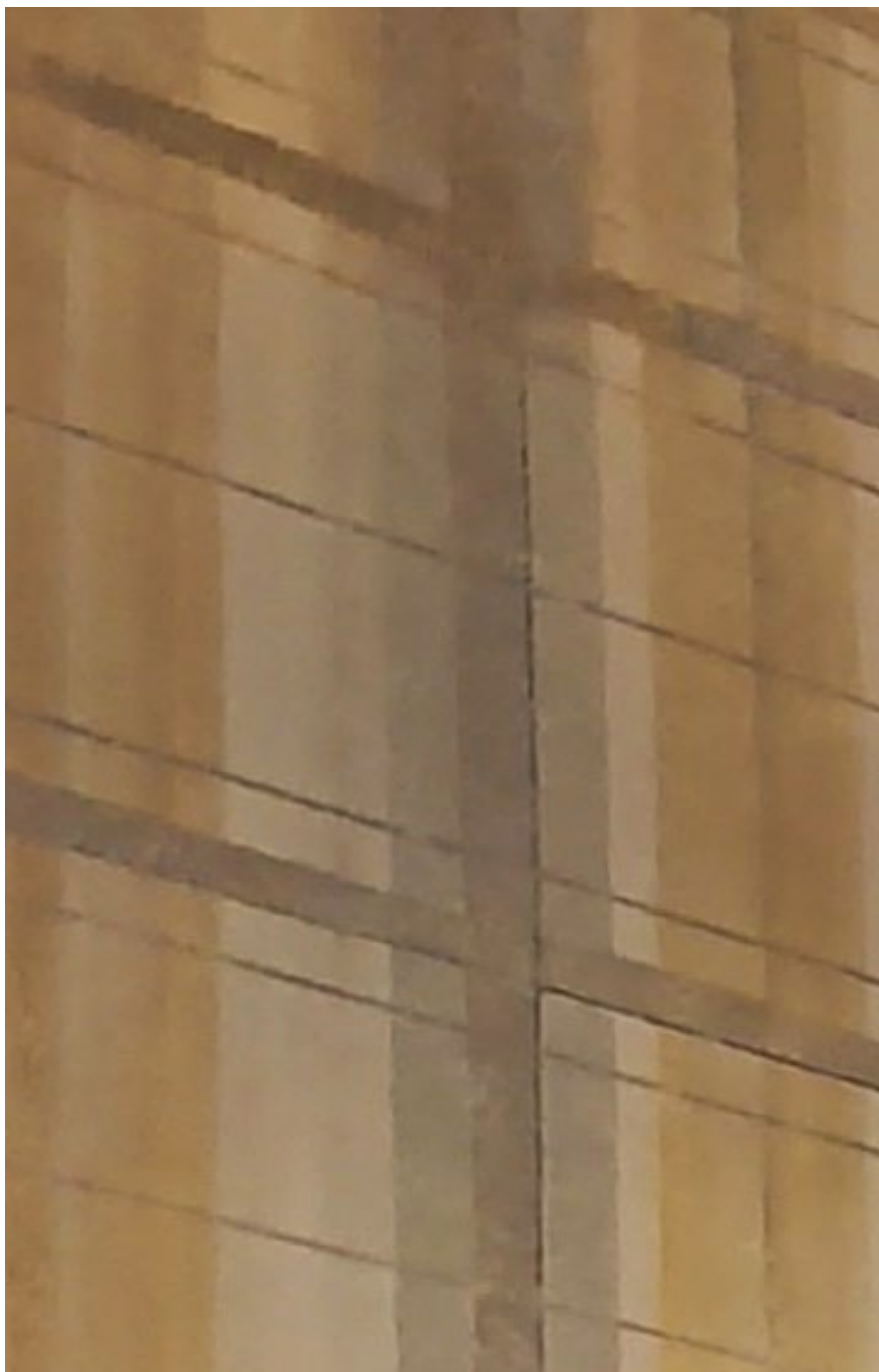
Rūmų pastatas, kaip jau buvo minėta, yra U formos. Rūmuose, kurie būdavo nuomojami, buvo dvi laiptinės. Pirmoji būdavo skirta rūmų savininkams, antroji gyventojams, kurie nuomojosi butus rūmų pastate. Antroji laiptinė – puošnesnė, joje išlikę lipdiniai, veidrodinės detalės. Sienose išlikusios nišos galėtų papasakoti ir kitokią pastato praeitį – akivaizdu, jog įėjimai į butus buvo kitose vietose nei dabar. Pažvelgę po kojomis išvysime laiko išbraižytus laiptus, jie mena šimtmečio istoriją, išlikusios detalės primena, kad kažkada čia buvo ištiesti kilimai. Pakėlus akis į viršų išvysime zenitinius stoglangius, suteikiančius natūralią šviesą laiptinei.

TREČIOJO AUKŠTO VESTIBIULIS

Sofijos ir Juozapo Tiškevičių reprezentacinių rūmų trečiasis aukštas buvo pristatytas XVIII a. pab., o dekoruotas jau XIX a., todėl sieninė tapyba šiame aukšte yra laikoma mažiau vertinga, tačiau jos yra išlikę žymiai daugiau. Restauruojant sienų tapybą šiame aukšte buvo stengtasi išsaugoti ir parodyti interjero dekoru vientisumą. Vestibiulio, kuriame įkurta poilsio erdvė skaitytojams, lubų polichromija konservuota, lubų kampe palikti skirtingi lipdinių pavyzdžiai, dar labiau pabrėžiantys skirtingų laikotarpių madą ar savininkų skonį. Salėje eksponuojami du Adomo Mickevičiaus portretai, sukurti lietuvių dailininkų – klasikų Valentino Antavičiaus ir Vinco Kisarausko.

Šioje patalpoje rengiamos knygų parodos, skirtos atskleisti bibliotekos fondo turtus. Trečiajame aukšte išdėstyti bibliotekos fondai, iš kurių skaitytojai gali rinktis leidinius ir juos skaityti bibliotekos patalpose arba skolintis į namus. Neskolinami leidiniai pažymėti raudonomis lipdėmis.

MENO FONDAI (3 SALĖ)

Meno leidinių fondas trečiajame aukšte išdėstytas 4 salėse, viena iš jų dekoruota languoto audinio imitacija. XIX a. antrajame dešimtmetyje Rusijos imperijos teritorijoje atsirado naujas interjero dekoravimo stilius, kilęs iš Vokietijos bei Austrijos – bydermejeris. Bydermejeriui būdingas sienų dekoravimas audinio imitacija (dekoratyvūs langeliai, kvadratėliai). Šis dekoravimo stilius patiko vidurinio visuomenės sluoksnio atstovams, nes prie tokių sienų tiko neįmantrūs baldai. Gaila, bet tapyba išlikusi tik ant vienos patalpos sienos, autentiškos lubos ankstesnių remontų ar rekonstrukcijų metu buvo sunaikintos.

Šioje salėje skaitytojas gali pasirinkti knygų tapybos, grafikos ir fotografijos temomis. Dalis leidinių į namus neskolinami (jie pažymėti raudona lipde).

Iš šios patalpos galime pereiti į kitą meno fondų salę.

MENO FONDAI (4 SALĖ)

Šioje salėje stovi krosnis, kuri buvo perkelta iš kitos patalpos (neautentiškos vietos, nes sovietmečiu ši krosnis taip pat „keliavo“). O jos šildomoji sienelė buvo perkelta į antrąjį aukštą, Istorijos ir kraštotyros erdvę. Terakotines krosnies karūnos detales teko valyti nuo kelių sluoksnių aliejinių dažų. Ant šios puošnios karūnos detalių rastas spaudas, patvirtinantis, jog krosnies kokliai pagaminti Vilniuje, Mereino ir Libo fabrike. Karūnoje pavaizduoti du angeliukai laikantys herbą, taip pat gausu vynuogių kekių bei kriauklių motyvų.

Šioje salėje išdėstytas muzikos, teatro, kino bei choreografijos knygų ir kitų leidinių fondas. Šioje meno fondo dalyje galima rasti ir natas. Dalis leidinių į namus neskolinami (jie pažymėti raudona lipde).

Nusileidę keliais laipteliais patenkame į bibliotekos Mediatekos erdvę.

MEDIATEKA

Šioje patalpoje lubos pažemėja, vadinasi, pereiname į buvusią rūmų tarnų teritoriją. Iš čia pro nedideles duris į bibliotekos kiemą veda siauri laiptai, kuriais kažkada naudojosi tie, kurie aptarnavo rūmus.

Bibliotekos Mediatekos erdvėje bibliotekos lankytojai gali klausytis muzikos ir žiūrėti filmus. Pasirinkti galima iš visų rūšių medijų (vinilinės plokštelės, CD, DVD, vaizdo kasetės). Dalis įrašų skolinami ir į namus. Naudodamiesi šiuo fondu neužmirškite, kokios svarbios yra autorių ir gretutinės teisės, nepažeiskite jų.

VAIZDŲ PALĖPĖ

Vaizdų palėpėje galite ir ramiai pasėdėti, pažiūrėti filmus ar paklausyti muzikos, galite tai padaryti kartu su draugų kompanija (penkiolika vietų jūsų laukia). Šią vietą galima rezervuoti.

Be to, tai puiki vieta pamatyti Vilniaus senamiestį. Per langus matosi Trakų g. 12 kiemas, Vilniaus Šventosios dvasios bažnyčia, Šventų Jonų bažnyčia, Gedimino pilis.

ADOMO MICKEVIČIAUS SKAITYKLA

Šis rūmų kambarys patyrė didelę metamorfozę - XX a. pab. patalpa buvo avarinės būklės, grindų sijos įlinkusios, parketo plokštės subyrėjusios, krosnis aptrupėjusi, o apie keturių arkų egzistavimą niekas net neįtarė, jos buvo užmūrytos.

Dabar patalpa maloniai stebina atkurtu vientisu XIX a. ketvirto dešimtmečio interjeru. Švelniai rožinė sienų spalva ir languoto audinio imitacija dera su keturiuose arkose lyg languose sklendžiančiais amūrais. Ant lubų puikuoja rožių puokštė, perrišta žydru kaspinu, o aplink visas lubas vejasi vešli žalių lapų ir rausvų rožių pynė. Interjero tyrinėtoja Dalia Klajumienė teigia, kad tai – būdingas to laikotarpio dekoravimo stilius – bydermejeris. Patalpoje kuriama lengva, žaisminga kambario – sodo atmosfera. Restauratoriai, atkurdami patalpos lubų piešinius, kurie buvo išsilaukę nevienodai, šviesesniais potėpiais pažymėjo tą dalį, kuri buvo sunaikinta. Salės kampe - išvaizdi rudai glazūruotų koklių krosnis. Jos kokliai pagaminti Pruškuvo (Pruszkow) miesto fabrike (Lenkijoje, netoli Varšuvos).

Skaitykloje eksponuojama ir Romualdo Kvinto sukurta skulptūra „Mūza“ (Marilė). Patalpoje specialiai pritaikytuose balduose eksponuojama Mickevičianų kolekcija. Tai bibliotekos kaupiamas ir saugomas fondas, kuriame renkami Adomo Mickevičiaus kūriniai ir literatūra apie poeto gyvenimą, jo aplinką ir kūrybą. Studijuoti šiuos leidinius, kaip ir tuos, kurie saugomi saugykloje, galima Periodikos skaitykloje antrame aukšte.

AUSTRŲ IR ŠVEICARŲ SKAITYKLA

Ši salė buvo viena pirmųjų, kuri buvo restauruota (dar apie 2000 metus), tačiau po paskutinės restauracijos pašviesėjo, sienos tapo geltonomis (o buvo... pilkos). Jų fone įspūdingai atrodo žalios glazūros koklių krosnis. Nuo lubų iš salės kampų į lankytojus žvelgia keturi skirtingi angelai, šalia jų grifonai, kurių uodegų galiukai – vynuogių lapai. Šioje salėje netradicinė ir lubų rozetė – joje taip pat nutapyti grifonai, tačiau jie kitokie ir uodegos jų – puošnios, lyg pūkuotos. Visa III aukšto polichromija priskiriama XIX a., todėl įdomi detalė – vienoje iš sienų išsaugotas senesnių laikų liudytojas – restauratoriai atidengė lubų frizo elementą, išlikusį iš laikotarpio, kai pastatas dar buvo dviejų aukštų.

Patalpoje įsikūrusi Austrų ir šveicarų skaitykla – tai nuo 1994 m. besitęsiančio bibliotekos tarptautinio bendradarbiavimo pavyzdys. Vienintelė Lietuvoje Austrijos leidinių vokiečių kalba kolekcija, 2000 metais papildyta Šveicarijos leidinių kolekcija vokiečių, italų ir prancūzų kalbomis, o 2004 m. atkeliavo Lichtenšteino kunigaikštystės kolekcija, kurioje rasime knygų apie šios šalies istoriją, politiką, ekonomiką, kultūrą bei papročius. Leidiniai išdėstyti sistemine abėcėline tvarka, didžioji dalis – skolinami į namus.

GROŽINĖS LITERATŪROS SALĖS

Grožinė literatūra bibliotekos trečiajame aukšte išdėstyta dvejose salėse. Viena jų – įspūdingo dydžio, dekoruota žalsvos ir pilkos spalvos polichromija. Dekoras priskiriamas klasicistiniam stiliui – lubų frizą puošia dantukų, perliukų ir akanto ornamentai sukurti grizailio technika, todėl atrodo lyg 3D efektas. Tiek rytinėje sienoje, tiek vakarinėje atidengti ankstesnio laikotarpio tapybos elementai. Išliko ir ažūrinės ventiliacijos grotelės. Rozetėse palikti kabliai žymi vietas, kuriose kabėjo šviestuvai.

Šioje salėje galime pasirinkti grožinę anglų, amerikiečių, prancūzų, vokiečių, ispanų ir portugalų, slavų literatūrą lietuvių ir užsienio kalbomis. Visa literatūra skolinama į namus.

Antroji grožinės literatūros salė skiriasi savo dydžiu ir dekoru nuo didžiosios. 2006 m. III aukšto pastato planuose nurodoma, kad šioje salėje nėra jokių lubų ar sienų tapybos pavyzdžių, jie buvo rasti vėliau ir traukia akį savo keistumu. Lubų centre – apvali rozetė, įrėminta rombe, o lubas juosiantis piešinys šiek tiek panašus į trafaretinę tapybą. Prie rozetės taip pat matyti senesnio laikotarpio rudos spalvos piešinys.

Skaitytojai šioje salėje ras lietuvių, lenkų ir baltarusių grožinius kūrinius, o taip fantastiką, detektyvus bei kelionių aprašymus. Visi leidiniai skolinami į namus.

MENO FONDAI (2 SALĖ)

Į šią salę galima patekti keliais būdais – iš III aukšto vestibulio, iš Austrijų ir šveicarų skaityklos ir iš pirmosios meno fondų salės. Taigi, salėje trejos durys, kampe – baltų koklių krosnis, o ant lubų – restauruota, lipdinius imituojanti grizailio technika atlikta XIX a. tapyba. Šioje salėje stovinti krosnis rekonstrukcijos metu buvo demontuota, kokliai buvo išvalyti, išimti neoriginalūs kokliai, atsiradę sovietmečiu, pagamintos naujos pakuros duralės. Krosnies kokliai pagaminti Vilniuje, Mereino ir Libo fabrike. Karūna – neorokoko stiliaus.

Salėje išdėstyti meno fondai vaizduojamosios ir taikomosios dailės temomis, literatūra, padėsianti išmokti piešti, knygos apie rankdarbių technikas. Dalis leidinių į namus neskolinami (jie pažymėti raudona lipde).

MENO FONDAI (1 SALĖ)

Pereinamoje patalpoje išdėstyti meno fondai supa istorizmo stiliaus baltų koklių krosnį su terakotine karūna. Karūnoje vaizduojami būdingi istorizmo stiliaus elementai – herbai ir karūnos. Tai vienintelė patalpa trečiajame aukšte, kur nėra išlikę jokių polichromijos pėdsakų. Tai stebina, nes perėjus į kitą patalpą ant lubų lyg iš niekur atsiranda pusė ryškaus piešinio.

Salėje išdėstyta meno fondo dalis, supažindinanti su meno teorija ir istorija, dizainas, architektūra ir urbanistika. Dalis leidinių į namus neskolinami (jie pažymėti raudona lipde).

ATVIRIEJI FONDAI

Ši vieta prilygsta navigacijos centrui bibliotekoje. Šioje salėje bibliotekos lankytojai gali sužinoti, kur ieškoti leidinių, kaip išdėstyti bibliotekos fondai, pasiimti rezervuotas ir užsakytas knygas, susipažinti su naujienomis, populiariais leidiniais. Patalpoje – keli savitarnos aparatai, kompiuteriai, kuriuose galima atlikti paiešką elektroniniame bibliotekos kataloge.

Salę puošia lubų tapyba, kuri lyg padalinta į dvi dalis ir dailininkės Raimondos Bateikaitės tapybos darbas „Smėlio laikrodis“.

DALYKINĖ LITERATŪRA

Trečiojo aukšto nerestauruotose patalpose (rekonstravimas šioje pastato dalyje vyko 1989-1991 metais) išdėstyta dalis bibliotekos atvirųjų fondų – dalykinė literatūra. Šis fondas yra atviras skaitytojams, jame knygos ir kiti leidiniai išdėstyti trimis mokslo sričių kompleksais: socialiniai ir humanitariniai (filosofija, psichologija, teologija, sociologija, politika, ekonomika, teisė, pedagogika, etnografija, filologija); gamtos ir gyvybės mokslai (gamtos mokslai, medicina ir geografija) bei technikos ir technologijų mokslai (technika). Knygos ir kiti leidiniai istorijos ir kraštotyros bei kompiuterijos tema yra II bibliotekos aukšte. Didžioji dalis leidinių skolinami į namus. Neskolinami pažymėti raudona lipde ir skaitomi tik bibliotekos patalpose.

VAIKŲ BIBLIOTEKA

Tai Bibliotekos dalis, kurioje aptarnaujami vaikai. Vaikų biblioteka užima 10 įvairaus dydžio patalpų, iš kurių trys yra pastate, kurio numeris Trakų g. 12. Po rekonstravimo Vaikų biblioteka atverta skaitytojams 2014 metų pradžioje. Patalpos, kuriose įsikūrusi Vaikų biblioteka, pats geriausias pavyzdys, kaip nelengva pritaikyti paveldo pastatą bibliotekai. Pasivaikščioję po Vaikų biblioteką padarysite daug atradimų.

PATALPA „PO SKLIAUTU“

Vaikų bibliotekoje tai vienintelė patalpa, kuri dekoruota polichromija. Patalpa turi XVIII a. skliautus, kurie buvo dekoruoti jau XIX amžiuje. Restauruojant šią patalpą buvo nustatyta, kad visos pirmo aukšto dalys, esančios po langais buvo permūrytos, o tai patvirtina spėjimą, jog pirmajame aukšte buvo komercinės patalpos, į kurias buvo galima įeiti tiesiai iš Trakų gatvės. Šioje patalpoje taip pat rasta XX a. tarpukario laiptų, vedančių į rūšį dalis.

Dabar šioje patalpoje vyksta kameriniai renginiai, edukacijos, pristatomos leidinių parodos, vaikai žaidžia elektroninius žaidimus.

KEISTA VIETA

Tai - koridorius Vaikų bibliotekoje. Vieni jį vadina trumpiausia Vilniaus gatve, kiti – tarpu tarp namų. Ant koridoriaus sienų puikuoja lentelės. Dešinėje pusėje – Trakų g. 12; kairėje – Trakų g. 10. Tikėtina, jog taip atsitiko dėl to, kad abiejų pastatų savininkė buvo Sofija Tiškevičienė. Greičiausia tai buvo patogiausias kelias pereiti iš vieno pastato į kitą, net nesuslapus kojų. Šiame koridoriuje išlikęs ir įspūdingas sovietmečio taikomosios dekoratyvinės dailės pavyzdys – A. Skarbaliūtės-Glinskienės sukurtas dekoratyvinis pano.

Tekstas

Asta Kazakevičiūtė-Bankauskienė, 2020

Nuotraukos

Tatjana Grigorčenkienė, 2020

Dizainas ir elektroninė versija

Gediminas Smaižys, 2020

